

CANCELARIA DE STAT A REPUBLICII MOLDOVA

Nr. 31-01-4498

Chișinău

4 mai 2022

Biroul Permanent al Parlamentului

În temeiul art.73 din Constituția Republicii Moldova, se prezintă spre examinare proiectul de hotărâre a Parlamentului privind modificarea Registrului monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 1531/1993, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 299 din 4 mai 2022.

Responsabil de prezentarea în Parlament a proiectului de hotărâre este Ministerul Culturii.

Anexe:

1. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea proiectului de hotărâre a Parlamentului (în limba română – 1 filă și în limba rusă – 1 filă);
2. Proiectul de hotărâre a Parlamentului (în limba română – 2 file și în limba rusă – 3 file);
3. Nota informativă la proiectul de hotărâre a Parlamentului (3 file);
4. Avizele recepționate în procesul avizării (10 file);
5. Raportul de expertiză anticorupție (5 file);
6. Sinteza obiecțiilor și recomandărilor la proiectul de hotărâre a Parlamentului (3 file);
7. Tabelul comparativ la proiectul de hotărâre a Parlamentului (3 file).

Secretar general adjunct al Guvernului Roman CAZAN

Ex.: Svetlana Nunu
Tel.: 022-250-442

Casa Guvernului,
MD-2033, Chișinău,
Republica Moldova

Telefon:
+ 373 22 250 101

Fax:
+ 373 22 242696

SECRETARIATUL PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA	
D.D.P. Nr.	170
"05"	05 2022
Ora	

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÂRE nr. 299

din 4 mai 2022

Chișinău

**Pentru aprobarea proiectului de hotărâre a Parlamentului
privind modificarea Registrului monumentelor Republicii Moldova
ocrotite de stat, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 1531/1993**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Se aprobă și se prezintă Parlamentului spre examinare proiectul de hotărâre a Parlamentului privind modificarea Registrului monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 1531/1993.

Prim-ministru

NATALIA GAVRILIȚA

Contrasemnează:

Ministrul culturii

Sergiu Prodan

Ministrul justiției

Sergiu Litvinenco

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÂRE

privind modificarea Registrului monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 1531/1993

Parlamentul adoptă prezenta hotărâre.

Articol unic. – Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 1531/1993 (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 15–17, art. 24), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. În capitolul „ZONA DE CENTRU”, compartimentul „Municipiul Chișinău”:

1) poziția 28 va avea următorul cuprins:

„28.	Chișinău str. Tighina nr.1	Casa în care a locuit scriitorul Grigore Adam	A locuit în anii '30 ai sec. XX	Istorigo- memorialistic	N”;
------	-------------------------------	---	---------------------------------	----------------------------	-----

2) poziția 49 va avea următorul cuprins:

„49.	Chișinău, str-la Teatrului nr. 2	Casa în care a locuit arheologul Ion C. Suruceanu	Anii '70 ai sec. XIX	Arhit., istorico- memorialistic	N”;
------	-------------------------------------	---	----------------------	---------------------------------------	-----

3) poziția 199 va avea următorul cuprins:

„199.	Chișinău, str. Vlaicu Pârcălab nr. 46	Clădirea fostei comunități a surorilor medicale „Crucea Roșie” a mănăstirii Hârbovăț	Înc. sec. XX	Arhit., ist.	N”;
-------	---	--	--------------	-----------------	-----

4) poziția 210 va avea următorul cuprins:

„210.	Chișinău, str. Șipotelor nr. 2	Clădirea fostei mori de aburi	Înc. sec. XX	Arhit.	N”;
-------	-----------------------------------	-------------------------------	--------------	--------	-----

5) poziția 217 va avea următorul cuprins:

„217.	Chișinău, str. Bogdan Petriceicu Hasdeu nr. 4	Clădirea fostei școli	Înc. sec. XX	Arhit., ist.	N”;
-------	---	-----------------------	--------------	-----------------	-----

6) poziția 220 va avea următorul cuprins:

„220.	Chișinău, str. Avram Iancu nr. 29	Clădirea fostei școli primare	Jum. I a sec. XIX	Ist., arhit.	N”;
-------	--------------------------------------	-------------------------------	----------------------	--------------	-----

7) poziția 221 va avea următorul cuprins:

„221.	Chișinău, str. Sfatul Țării nr. 26	Clădirea fostei școli poloneze de pe lângă biserica romano- catolică	1901-1906	Ist., arhit.	N”;
-------	---------------------------------------	---	-----------	-----------------	-----

8) poziția 236 va avea următorul cuprins:

„236.	Chișinău, str. Rabbi Țirilson nr. 8	Complexul fostei sinagogi, cu azilul pentru bătrâni	Sf. sec. XIX	Arhit., ist.	N”;
-------	---	---	-----------------	-----------------	-----

9) poziția 243 va avea următorul cuprins:

„243.	Chișinău, str. Mihai Eminescu nr. 31	Conacul urban Pisarjevski	A II-a jum. a sec. XIX	Arhit., istorico- memorialistic	N”;
-------	--	------------------------------	---------------------------	---------------------------------------	-----

10) poziția 384 va avea următorul cuprins:

„384.	Chișinău, str. Zamfir Arbore nr. 4A	Vilă urbană	Anii ‘30 sec. XX	Arhit.	N”;
-------	--	-------------	---------------------	--------	-----

11) compartimentul „Municipiul Chișinău” se completează cu următoarele poziții:

„384.1.	Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 73	Clădirea fostului sediu al Ministerului Alimentației Publice (în prezent sediul Procuraturii Generale a Republicii Moldova	Anii ‘50 ai sec. XX	Arhit., realism socialist, arhitect emerit V.A. Voitehovschi	N
384.2.	Chișinău, bd. Grigore Vieru nr. 12	Clădirea cu parc a Maternității nr. 2	Anii ‘50 ai sec. XX	Arhit., realism socialist	N
384.3.	Chișinău, bd. Renașterii Naționale nr.7	Edificiul Circului din Chișinău	1981	Arhit.	N”.

2. În capitolul „ZONA DE NORD”, compartimentul „Raionul Soroca” se completează cu următoarea poziție:

„2820.1.	Stâncă abruptă din stânga (nord) a Râpei Bechir (Bechirov Iar), la sud de or. Soroca, ocolul silvic Soroca, Zastînca II, parceta 24)	Schitul rupestru „Peștera lui Bechir”	sec. XVIII-XIX	Istorie și cultură	N”.
----------	---	---	-------------------	-----------------------	-----

Președintele Parlamentului

NOTA INFORMATIVĂ
la proiectul hotărârii Parlamentului privind modificarea
Registrului monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat,
aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 1531/1993

1. Numele inițiatorului și a autorului, precum și a participanților la elaborarea proiectului

Proiectul hotărârii Parlamentului privind modificarea Registrului monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 1531/1993 pentru punerea în aplicare a Legii privind ocrotirea monumentelor (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 15–17, art. 24), cu modificările ulterioare, este elaborat de către Ministerul Culturii (în continuare - MC).

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului și finalitățile urmărite

Proiectul hotărârii Parlamentului privind modificarea Registrului monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat (în continuare - Registrul monumentelor) este elaborat și se propune spre aprobarea Parlamentului în temeiul prevederilor art. 4 alin. (2), art. 18 și art. 19 din *Legea nr. 1530/1993 privind ocrotirea monumentelor* (în continuare – *Legea nr. 1530/1993*).

Proiectul de hotărâre este elaborat, inclusiv în rezultatul demarării procedurii de clasare (atribuire a statutului de monument) prin Ordinul nr. 34/2019 și Ordinul 146/2020 *cu privire la actualizarea/completarea Registrului monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat*, aprobate de ministrul culturii, în temeiul prevederilor art. 17, 18 și 19 din *Legea nr. 1530/1993*.

Totodată, în baza studiului de inventariere a unei părți a fondului arhitectural-istoric din municipiul Chișinău, efectuat de MC în anul 2020, au fost depistate necorespunderi de adrese (denumiri de străzi sau numere).

Finalitățile urmărite prin adoptarea proiectului de hotărâre sunt:

- actualizarea Registrului monumentelor prin corectarea unor erori identificate în rezultatul inventarierii, privind adresa poștală a monumentelor.
- luarea sub protecția statului a bunurilor cultural-istorice vizate în proiect, în scopul păstrării autenticității și punerii în valoare a acestora în calitate de elemente ale patrimoniului cultural național, accentuând însemnătatea lor pentru circuitul vieții cotidiene, astfel contribuind la dezvoltarea durabilă a economiei țării;

3. Descrierea gradului de compatibilitate pentru proiectele care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene.

Proiectul nu are drept scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene

4. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Proiectul de hotărâre conține următoarele prevederi principale:

1) Operarea unor modificări care au drept scop corectarea unor erori la compartimentul „Municipiul Chișinău” din Registrul monumentelor. Astfel, la punctul 1, sbp. 1) – 10) se prevede corectarea unor erori la compartimentul „Municipiul Chișinău” la pozițiile 28, 49, 199, 210, 217, 220, 221, 236, 243 și 384, comise la elaborarea Registrului. În acest sens, se modifică textul după cum urmează:

1) la poziția 28, la rubrica 2 textul „nr. 2” se substituie cu textul „nr.1”, rubrica 4 se completează cu textul „A locuit în anii 30 ai sec. XX” și la rubrica 5, textul „Ist.” se substituie cu textul „Istoricomemorialistic”;

2) la poziția 49, la rubrica 2 textul „nr.4” se substituie cu textul „nr.2”, iar la rubrica 5 textul „Ist.” se substituie cu textul „Istoricomemorialistic”;

3) la poziția 199, la rubrica 2 textul „nr.45” se substituie cu textul „nr.46”;

4) la poziția 210, la rubrica 2 textul „str. Gr. Ureche, 2” se substituie cu textul „str. Șipotelor, 2”;

5) la poziția 217, la rubrica 2 textul „nr. 8” se substituie cu textul „nr.4”;

6) la poziția 220, rubrica 2 se completează cu textul „nr.29”;

7) la poziția 221, la rubrica 2 textul „str. Serghei Lazo” se substituie cu textul „Sfatul Țării nr. 26”;

8) la poziția 236, la rubrica 2 textul „str. Hîncești nr. 68” se substituie cu textul „str. Rabbi Țirilson”;

9) la poziția 243, la rubrica 2 textul „str. București nr. 62” se substituie cu textul „str. M. Eminescu nr. 31”;

10) la poziția 384, la rubrica 2, textul „nr.4” se substituie cu textul „nr. 4A”.

2) Atribuirea statutului de monument de categorie națională la 3 bunuri imobile de patrimoniu

construit din municipiul Chișinău și unui obiectiv din raionul Soroca, respectiv, înscrierea acestora în Registrul monumentelor, ceea ce constituie elemente noi pentru Registrul monumentelor. Astfel, La punctul 1 sbp. 11) se prevede completarea Registrului monumentelor la compartimentul „Municipiul Chișinău” cu următoarele elemente:

poziția 384.1 *Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 73*, Clădirea fostului sediu al Ministerului Alimentației Publice (actualmente, sediul Procuraturii Generale a Republicii Moldova);

poziția 384.2 *Chișinău, bd. Grigore Vieru nr.12*, Clădirea cu parc a Maternității Nr. 2;

poziția 384.3 *Chișinău, bd. Renașterii Naționale nr. 7*, Edificiul Circului din Chișinău.

La punctul 2 proiectul prevede la Capitolul ”Zona de Nord” completarea compartimentului „Raionul Soroca” cu poziția 2820.1 *Stânca abruptă din stânga (nord) Rîpei Bechir (Bechirov Iar”, la sud de or. Soroca, ocolul silvic Soroca, Zastînca II, parcela 24)*, Schitul rupestru „Peștera lui Bechir”;

La elaborarea proiectului de hotărâre s-au luat în calcul rezultatele unor studii ale fondului arhitectural-istoric din municipiul Chișinău efectuate de subdiviziunea de specialitate din cadrul MC, precum și a propunerilor din partea reprezentanților societății civile și autorității publice locale privind clasarea edificiului Circului din Chișinău și, respectiv, Peșterii lui Bechir din extravilanul municipiului Soroca.

Despre demararea procedurii de clasare au fost informați proprietarii bunurilor imobile vizate în proiect. Au fost obținute avizele Institutului Patrimoniului Cultural. (nr. 06/69 din 31.05.2019, nr. 06/90 din 10.07.2019, nr. 143-28/5 din 05.02.2013).

În conformitate cu prevederile legislației în vigoare din domeniul ocrotirii monumentelor, propunerile de modificare a Registrului monumentelor expuse în prezentul proiect au fost aprobate prin decizii ale Consiliului Național al Monumentelor Istorice de pe lângă MC (DC11/01-08.08.2019, DC11/02-08.08.2019, DC18/1.1-14.08.2020, DC18/1.2-14.08.2020, DC18/1.3-14.08.2020, DC18/2-14.08.2020).

Sub aspect informativ, se prezintă descrierea succintă a bunurilor imobile propuse pentru a li se atribui statutul de monument, elaborată în baza rezultatelor studiilor efectuate:

1) Clădirea administrativă, fostul sediu al Ministerului Alimentației Publice, construcție cu nr. cadastral 0100205.007.01 (proprietate de stat, aflată în *gestiune economică* a Procuraturii Generale a Republicii Moldova), amplasată pe terenul cu nr. cadastral 0100205.007 (proprietate de stat, aflată în *folosința* Procuraturii Generale a Republicii Moldova), din bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 73. Anul construcției 1952. Arhitect Valentin A. Voitehovschi, secundat de P. Borisov. Este un edificiu important urbanistic, construit în perioada postbelică, realizarea căruia a început după confirmarea planului de restabilire a orașului, pe locul clădirilor distruse în timpul celui de Al Doilea Război Mondial.

Clădirea este una dintre cele mai reprezentative opere în stilul postbelic al realismului socialist, cu autentică valoare arhitecturală, care răspunde exigențelor de acordare a statutului de monument istoric de importanță națională.

2) Clădirea maternității din bd. Grigore Vieru, nr. 12, sector Rîșcani, mun. Chișinău, construcție cu nr. cadastral 0100419.448.01 pe terenul cu nr. cad. 0100419.448 (proprietate de stat, municipiul Chișinău), a fost construită în perioada postbelică, după trasarea axei, care a unit centrul orașului cu aerodromul din suburbia Rîșcani, astăzi bulevardul Grigore Vieru.

Clădirea Maternității ca operă a realismului socialist în arhitectură, amplasată pe locul pieței comerciale a Chișinăului vechi, răspunde exigențelor față de monumentele istorice complexe: de arhitectură, istorie și arheologie, meritând conferirea statutului de monument de valoare națională.

3) Edificiul Circului din Chișinău, bd. Renașterii nr.7, constituit din construcțiile cu nr. cadastrale 0100415.006.01 și 0100415.006.02, aflate în proprietatea Î.S. „ORGANIZAȚIA CONCERTISTICĂ ȘI DE IMPRESARIAT MOLDOVA-CONCERT, CIRCUL DIN CHIȘINĂU”, amplasate pe terenul cu nr. cadastral 0100415.006 - proprietate publică de stat, dat în folosință Î.S. Centrul Național de cultură și artă de circ.

Edificiul Circului din Chișinău a fost construit în perioada anilor 1979-1981, fiind dat oficial în exploatare în 1981. Documentația de proiect pentru clădirea respectivă a fost elaborată de Institutul de Stat de Proiectare MOLDGIPROSTROI (actualmente Institutul Național de Cercetări și Proiectări "Urbanproiect"). Echipei de autori i-a fost decernat Premiul de Stat pentru Arhitectură pentru realizarea respectivului proiect. Clădirea Circului reprezintă valoare indiscutabilă de

arhitectură modernist socialistă a Chișinăului și un exemplu remarcabil de circ staționar din întreaga lume, fiind înalt apreciat datorită calităților sale estetice deosebite. Circul din Chișinău a fost considerat unul dintre cele mai reprezentative edificii ale arhitecturii sovietice, imaginea sediului fiind reprodusă în numeroase ediții poligrafice sovietice și post sovietice. În acest sens, putem vorbi, inclusiv despre valoarea emblematică a acestui edificiu pentru orașul Chișinău.

Edificiul Circului este evaluat cu calificativele „valoare excepțională” la criteriile *raritate și unicitate, valoare arhitectural-urbanistică și valoare memorială*. Datorită păstrării nealterate a arhitecturii clădirilor Circului, criteriul *valoarea de autenticitate* a obținut calificativul „valoare foarte mare”. Cu privire la criteriul vechimii, potrivit articolului 3 al *Legii nr.1530/1993 „La atestarea statutului de monument sunt interzise discriminările după criteriul cronologic, etnic, confesional sau de altă natură. Valoarea estetică, funcțională sau materială a monumentului este subsidiară față de calitatea de mărturie istorică.”*

4) Schitul rupestru „Peștera lui Bechir” din extravilanul s. Zastînca, r-nul Soroca, săpat în stânca abruptă din stânga (nord) a Rîpei lui Bechir („Bechirov Iar”) - monument al naturii, înscris cu nr. 65 în Anexa 3 Monumente ale naturii la Legea privind fondul ariilor naturale protejate de stat nr. 1538/1998, face parte din șirul de complexe monastice și bisericești înșiruite în malurile abrupte de pe dreapta Nistrului și a unor văi în formă de canion, ce derivă din el. Acest fenomen este încă insuficient studiat, cu toate că în unele complexe au fost efectuate cercetări, respectiv schitul nominalizat prezintă un interes deosebit din punct de vedere istoric și cultural. Fiind asigurat cu o infrastructură necesară (cale de acces amenajată), acest obiectiv va fi posibil de a fi introdus în circuitul turistic al zonei și al țării.

Schitul rupestru „Peștera lui Bechir” a fost evaluat cu calificativele „valoare excepțională” la criteriile raritate și unicitate, autenticitate (datorită păstrării nealterate a aspectului original) și vechime. Valorii arhitectural urbanistice și celei memoriale i s-a putut conferi calificativul „valoare foarte mare” datorită impactului asupra priveliștii în contextul ariei naturale dar și al interesului cultural memorial pe care îl poartă.

5. Fundamentarea economico-financiară

Implementarea prevederilor prezentei hotărâri a Parlamentului nu necesită alocări financiare suplimentare din bugetul de stat.

6. Modul de încorporare în sistemul actelor normative în vigoare

Prezentul proiect de hotărâre se încadrează în cadrul normativ în vigoare și nu necesită modificarea altor acte normative.

7. Avizarea și consultarea publică a proiectului

Proiectul a fost supus avizării de către Ministerul Finanțelor, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Agenția Proprietății Publice și Primăria municipiului Chișinău, toate comunicând lipsa obiecțiilor și propunerilor.

În scopul respectării prevederilor Legii nr. 239 din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional, proiectul a fost plasat pe pagina web oficială a Ministerului Culturii www.mc.gov.md, directoriul *Transparența decizională*, secțiunea *Proiecte de acte normative remise spre coordonare*.

8. Constatările expertizei anticorupție

Conform Raportului de expertiză anticorupție Nr. EL22/7867 din 07.04.2022, Centrul Național Anticorupție, prin scrisoarea nr. 06/2-2143 din 11.04.2022, comunică că prevederile proiectului sunt în conformitate cu interesul public și că nu au fost identificați careva factori și riscuri de corupție.

9. Constatările expertizei de compatibilitate

Proiectul nu are drept scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene și nu necesită efectuarea expertizei de compatibilitate.

10. Constatările expertizei juridice

Conform expertizei juridice nr. 04/2652 din 22.03.2022, Ministerul Justiției comunică lipsa obiecțiilor și propunerilor.

11. Constatările altor expertize

Nu sunt necesare.

Ministrul culturii

 Sergiu PRODAN